

HITKÖZSÉGI SZEMLE

ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK ÉS INTÉZMÉNYEK ÜGYEINEK HAVI KÖZLÖNYE

SZERKESZTI: Dr. WEISZBURG GYULA.

— MEGJELENIK MINDEN HÓ ELSEJÉN. —

A felekezet méltósága.

Irta: dr. Weiszbürg Gyula.

A történet erősebben hat bennünk, mintsem magunk gondolnók és — óhajtanók. Az atavizmus, mely rég elhunyt nagyapák és a sirban elporladt dédanyák külső tulajdonságait, vonásait, mozgását az unokákban hirtelen feltámasztja, csak egyik ága a mult hatásának; épp oly gyakori és épp oly igaz e jelenség az emberek lelki tulajdonságai, szellemi képessége, jelleme irányának alakulásánál. Hitfeleink egy tetemes része jellemének kiegyenlítetlensége, a benne oly gyakran észlelhető ellentétek és átmenetnélküliségek is itt találják magyarázatukat.

Arrogancia és meghunyászkodás, nagylelkűség és kapzsiság, túlérzékenység és vastagbőrűség, hiuság és cinizmus alighanem a régi sanyaru életviszonyok fejlesztette tulajdonságok és a mostani boldogabb kor szülte tisztább jellemalakulatnak ugyanegy egyénben való találkozásának eredményei.

Mert a golumsz, sajnos, elég mélyen vágta bele karmait a zsidóság lelkébe.

De, ami első pillanatra talán sajátságos, a régi, szomorú idők inventáriumának eme maradványai sokkal kevésbé érezhetők az egyesek magántevékenységében, hol az egyén a maga személyét és érdekeit képviseli, mint mikor az egyedek nagyobb csoportokká, tömegekké verődnek össze. A mai kor szülöttje megfelelő nevelés mellett, egy kis önkritikával, egy kis önfigyelemmel legyőzheti és legyőzi magában az erkölcsi szempontból értéktelenebb tulajdonságokat és a mikor, talán öntudatlanul érzi, hogy „tua res agitur“, óvakodik attól, hogy az elnyomás korának maradványai rajta észlelhetők legyenek.

De a mikor ez a szempont nem hat, akkor gyakrabban törnek elő sirjaikból a régi szellemek és oly vonások jelentkeznek, melyeket eltemetetteknek hittünk és reméltünk. Azért tapasztaljuk, hogy a hitközségek szellemében összehasonlíthatatlanul több a középkori vonás, mint a hogy az azt alkotó egyeseknél észlelhető. Hogy csak egyet említsünk, az egyesek már „urnak“ ismerik el a munkást is, a

kereskedő segéd már régen nem „das szubjekt“, a hitközségek zömének a metsző és előimádkozó még most is „mesubbed“, „az alárendelt.“

Ebben lelheti magyarázatát az a jelenség is, hogy felekezetünk a hatalommal szemben sem tud kellőképp elhelyezkedni. Az önmegbecsülésnek azt a vonását, melyet *méltóságnak* nevezünk, nem ritkán hiába keressük.

Nem szólunk az orthodoxokról, azoknak programjában az ugyszólván nincs is benn. Mert ők azt tartják és, talán nem minden ok nélkül, hogy még mindig „goluszban vagyunk“, a hatalom, képviselje azt a szolgabíró, alispán vagy miniszter, többé-kevésbé ellenség, akinek kegyét úgy kell megnyerni, a hogy éppen lehet. Már pedig attól, aki fél, hiába várunk méltóságot. De a haladó zsidóság másképp gondolkodik a hatalomról, a haladó zsidóság, mint a nemzet öntudatos része, egészen helyesen, a hatalmat is ugyszólván a saját expone nsének is tartja, azért a haladó zsidósághoz több méltóság volna illő, mint a mennyi gyakran észlelhető.

Szolgálunk bizonyítékokkal. Megalakult a mostani kormány és a községkerületi elnökök kötelességüknek tartják a kultuszminiszternél tisztelegni. Nem hisszük ugyan, hogy a többi bevett felekezetek képviselői is tisztelegnek minden új kultuszminiszternél, de minálunk ez már uzus, hát nem vesztegetünk róla több szót. De a miniszter a tisztelegésnél nem beszélt a tisztelgők kedve szerint és akkor mi történt? A tisztelgők nagyon megharagudtak és a félhivatalos útján megüzenik, hogy biz ők többet nem fognak antisambriozni, nem fognak deputációzni, nem is várnak a minisztertől semmit, hanem várják a jobb idöket.

Talán ez sem felel meg a felekezet méltóságának, hogy sajtója útján bejelentse az „örök haragot“, de a harag természetes érzés, megbocsátható. De im, néhány hónappal rá a miniszter a parlamentben beszédet mond, amely az elnökök inyének jobban megfelel és a csak nemrég oly hangosan haragvó községkerületi elnökök gyorsan kijelentik, hogy „a kerületi elnökök gyűlése *teljes reménnyel és bizalommal* tekint a miniszter ur további elhatározásai elé, készségét nyilvánítván az iránt, hogy a felekezeti béke és egység helyreállítását célzó egyéb törekvéseit is *lelkes odaadással* támogatni fogja.“ Hát ez, kérem, nem méltó a felekezethez. Azok az elnökök, akik csak nemrég annyira indignálva voltak a miniszter egy beszéde által, nem szavazhatnak néhány hónappal később bizalmat ugyanazon miniszternek egy más beszédért. A felekezet nem vesztheti el nyugalját, ha egy miniszter nem barátságos és nem lehet magánkívül örömeiben, ha egy miniszter kedvezően nyilatkozik.

Sejtjük mi azt, hogy az a sok tisztelgés és bizalom bizonyos konkurrencia jellegével bír, mert a miniszterek is emberek lévén, szeretik a tisztelgést és bizalmat és az orthodoxok sem fukarkodnak ezekben hát azért állítólag mi sem maradhatunk el: de hisz a kereskedő, ki a vevőt az utcáról becipeli, is csak konkurrenciából teszi és még sem illő.

A községkerületi elnökök ugyanazon gyűlése, mely a haragvó Achilleseket megbékülteknek és bizóknak mutatta be, nem is elégedett meg *egy* enunciacióval, mely a felekezet méltósága szempontjából kifogás alá esik, produkált egy másodikat is. Bizalmat és jegyzőkönyvi elismerést szavazott az orsz. rabbiképző intézet vezérlőbizottságának és tanári karának. Miért éppen most? Jubileumot ül most a szeminárium, avagy valami megtámadásban részesült? Nem, de dicséretet kapott az országgyűlésen a miniszter és egy képviselő részéről. De hát a rabbiképző intézet iránti bizalom és elismerés függhet-e a miniszter és egy képviselő dicséretétől. Hát eddig nem tartották bizalomra és elismerésre méltónak, csak azóta, hogy a miniszter dicséretét érdemelte ki? Hát igazán a miniszter és egy laikus képviselő illetékes annak megbírlására, hogy a rabbiszeminárium feladata magaslatán áll-e, avagy sem? Ahoz már szokva vagyunk, hogy valamely kántor vagy rabbi kiválóságát aszerint ítélik meg, hogy a polgármesternek vagy a keresztény orsz. képviselőnek tetszik-e vagy sem, de hogy a felekezet legelső képviselte a felekezet legelső intézetének érdemességének elismerését a zsidó tudományokban járatlan képviselőtől és a keresztény minisztertől tegye függővé, az eddig talán még se fordult elő. Nem is hisszük, hogy a szeminárium tanári kara nagyon eldicsekedjék ez elismeréssel, titokban talán még szégyelni fogja. Nemcsak azért, mert az elismerést idegen tényezők illetéktelen ítélete váltotta ki, hanem azért is, mert — bocsánat a szentségtörésért — az elismerést és bizalmat szavazók sem illetékesek annak megbírlására, hogy a szeminárium tanári kara érdemel-e elismerést avagy sem. Mert bár a communiquében — elég feltűnő — nem volt megírva hányan és kik voltak jelen a gyűlésen, mégis bátran állithatjuk, hogy az urak egy része egyáltalában nem ismeri a szemináriumot, talán sohasem is volt falai között, de meg a másik része is abszolúte incompetent arra, hogy a szemináriumról dicséretet vagy gáncsot nyilvánítson, mert azt, joggal, csak szakemberek tehetik és amennyire mi ismerjük a községkerületi gyűlések személyiségeit, azok közt egy sincs, ki magát zsidó tudományokban és theológiában, a legnagyobb szérénytelenység mellett is, szakembernek tarthatná.

Evvel mi korántsem akarjuk a szeminárium érdemességét leszállítani vagy kétségbevonni, csak azt akarjuk megrögzíteni, hogy a legelőkelőbb felekezeti képviselő ítéletét egy zsidó teológiai intézetről nem a miniszter és egy képviselő véleménye alapján formálhatja magának, ha pedig mégis teszi, úgy furcsa világításba helyezi önmagát és vét a felekezet méltósága ellen.

A felekezet méltóságát leszállító ilyen hivatalos tények mellett természetesen teljesen eltörpülnek a félhivatalosnak ömlengései a jelenlegi kultuszminiszterről, aki sok kiváló tulajdonsággal birhat, de kétséget nem szenved, hogy minden ízében klerikális hajlamu ember, aki körülbelül ki is jelentette és tényekkel bizonyítja, hogy a keresztény világnézletet — tudják, hogy ez mit jelent — szeretné Magyarországon uralomhoz juttatni és a félhivatalos mégis úgy ünnepli, mintha legalább is oly liberális ember lenne, mint báró Eötvös József vagy gróf Csáky Albin.

Igaz, hogy ez a miniszterimádás is csak versenyfutást jelent az orth. félhivatalossal, de ne akarjon a haladó vezetőség olyat elérni, amihez különös gráciák kellenek, sőt a mit, bátran hozzátehetjük, különös gráciákkal sem lehet elérni, akkor lemondhat az orthodoxokkal való versengésről.

A felekezet méltósága árán talán nagy vívmányok sem kívánatosak, hát még oly vívmányocskák, mint kijelentések a zsidó felekezet egységéről és dicsérő szavak a teológiai intézetről.

Az áttérési törvény hiányai.

Irta: Dr. Groszmann Zsigmond.

A vallás szabad gyakorlatáról szóló 1895: XLIII. t.-c. 5. §-a szerint Magyarországon — hol mindenki szabadon vallhat és követhet bármely hitet vagy vallást — *„valamely vallásfelekezetből kilépni, vagy valamely vallásfelekezetbe belépni mindenkinek szabad a törvényekben megállapított feltételek alatt“*. E feltételek meg vannak állapítva egy több, mint 40 éves törvényben, az 1868: LIII. t.-c.-ben, melynek rendelkezéseit az 1895: XLII. t.-c. az izraelita vallásra is kiterjeszti.

Ha van törvény, melynek homályos szövegezése a félreértések és ellentétes magyarázatok forrása, úgy az 1868: LIII. t.-c. ennek klasszikus példája. Nem akarok hosszú elmélkedésekbe bocsátkozni, elvont doktrínákat felállítani; csak azon visszasságokra akarok reámutatni, melyek e törvényből folynak és a gyakorlatban tapasztalhatók. A fővárosban, hol csak a pesti rabbiságnál évente átlag

250—280 egyén jelenti be a zsidó hitből való kilépését és vagy 100 egyén kéri a zsidó felekezetbe való felvételét, tapasztalhatjuk leggyakrabban e törvény homályosságának kellemetlenségeit. Ezeknek felsorolása talán eléri azt a célt, hogy feljűk fordul az illetékes körök figyelme s egy világos-szavu *miniszeri rendelet* kibocsátását sietteti¹⁾.

2. §. *Áttérni annak szabad, aki életkora 18 évét már betöltötte*. A törvény későbbi rendelkezése szerint a kilépőnek kétszer kell eddigi lelkészénél bejelentenie kitérésí szándékát, még pedig az első jelentkezés után 14 nap elmúltával, 30 napon belül. Már most megessett, hogy valamely kitérő első jelentkezésénél még nem fejezte be 18-ik életévét, csak a második jelenikezés alkalmával. Arra hivatkozott, hogy a törvény nem követeli, miszerint kitérő már kitérése „megkezdésénél” befejezte legyen 18-ik életévét. Különben is a törvény nem szól „kitérésről”, hanem „áttérésről” s mire ő egy más vallásra tér át, addigra már befejezte 18-ik életévét. Mondja tehát ki a min. rendelet, hogy: *a kilépés első bejelentésénél kell, hogy kilépő már befejezte legyen életének 18-ik évét.*

3. §. *„Az áttérni kívánó, bármely egyház tagja legyen, ebbeli szándékát önmaga által választott két tanu jelenlétében saját egyházközségének lelkésze előtt nyilatkoztatja ki. S ezen első nyilatkozattételtől számítandó 14 nap eltelle után és legfőlebb 30 nap eltelle előtt ugyanazon, vagy más, szintén általa választott két tanu jelenlétében ismét saját egyházközségének lelkésze előtt jelenti ki, hogy áttérésí szándéka mellett továbbra is megmarad*”.

Melyik a „saját egyházközség”? Vajjon, azon hely hitközsége, hol a kitérő született s anyakönyvezve van, vagy ahol állandóan lakik s esetleg kultusz-adót is fizet, vagy ahol épen véletlenül — hacsak átutazóban is — tartózkodik? A gyakorlatban ugyan tulnyomó részben ugy értelmezik a törvényt, hogy mindenkinek saját egyházközsége azon hitközség, melynek területén állandóan lakik. De jöttek már a pesti rabbisághoz kitérésüket bejelenteni olyanok is, kik Budapesten szűlettek s most már évek óta állandóan másutt laknak. Tényleg célszerű volna azon hitközséghez utasítani a kitérőt, ahol anyakönyvezve van, de ez keresztülvihetetlen. Nem kényszeríthető a messze vidéken szűletett kitérő kétszeres, költséges utazásra. Ezért mondja ki a min.

¹⁾ Csak a törvény homályos passzusait hozom fel és magyarázom. A törvény világos részeit, miután e tekintetben kifogás alá nem esnek, mellőzhetem.

rendelet, hogy: *a kitérőnek saját egyházközsége alatt az állandó lakóhely hitközségét kell érteni.*

Helyesen kívánja a törvény, hogy a kilépési bejelentés a „lelkész” előtt tétessék meg. De hol és mikor? Megfogható-e a lelkész bárhol, hivatalán kívül, akár az utcán is? És bármikor? Akár még ünnepnapján is? Gyakran megesik, hogy a rabbit szombaton keresik kitérők, amikor ő pedig hivatalosan nem járhat el. Mondja ki tehát a min. rendelet, hogy: *a kilépés bejelentése hivatalos helyen és hivatalos órában tétessék meg a lelkész előtt.*

Különben is miben álljon a kilépés bejelentése? A törvény intenciója csak az lehet, hogy a lelkész jegyzőkönyvbe vehesse kitérőnek személyadatait, melyekből megállapíthatja a kitérő kivoltát. De sokan — hivatkozva arra, hogy a törvény szava őket erre nem kötelezi — minden személyi adatot megtagadnak. A lelkésznek nem áll módjában megállapítani, hogy ki azon egyén, aki hitfelekezetéből kilép, vagy hogy elérte-e már a törvényszabta életkort. És ha már valaki be is mond személyi adatokat, a lelkésznek nincs módjában azok valóságát ellenőrizni. Az sem ritka eset, hogy kitérő két tanu által aláírt levélben jelenti be a lelkésznel kitérését, arra hivatkozva, hogy a törvény egy betűvel sem említi a „szóbeli” bejelentést s ezért ez megtehető írásban is. Mondja ki tehát a min. rendelet, hogy: *a kilépés csak személyesen, szóbelileg jelenthető be s ez alkalommal kilépő köteles a lelkész kívánságára születési anyakönyve kivonatát és lak-bizonyságát bemutatni.*

A két jelentkezés közti időtartamot a törvény aránylag elég világosan fixirozza. És érdekes, hogy ép erre vonatkozólag jelent meg 1898-ban 78.735. szám alatt egy kultuszminiszteri rendelet, meg lehetőszen homályos szövegezéssel. De erre itt nem terjeszkedem ki.

A kilépő vagy a lelkésztől kap elbocsátási bizonyítványt, vagy a tanuk adnak a nyilatkozatokról bizonyítványokat. E bizonyítványok alapján az áttérni akarót bármely felekezet lelkésze egyházába fogadhatja. Az erről szóló 4., 5. és 6. §§ világosak. Már kevésbé világos az idevonatkozó 1895: LIII. t.-c. 23. §-a, mely azokról szól, kik valamely felekezetből kilépven, felekezetenkivüliek maradnak, vagy felekezetenkivüliek lévén, valamely felekezetbe lépnek.

7. §. Azon lelkész, kinél az áttért bizonyítványait előmutatá, tehát a kinél az átmenet befejeztetett, köteles erről értesíteni azon egyházközség lelkészét, melyhez az áttért előbb tartozott.

Megismétlődik a kérdés, hogy melyik azon egyházközség, melynek lelkésze a felvételtől értesítendő? A legtöbb felekezet lelkésze egyál-

talán nem értesít senkit sem a megtörtént felvételtől. Pedig ennek nagyon visszas következményei lehetnek. Tegyük fel például — amint már meg is esett — hogy N. N. zsidó megkeresztelteti magát. A keresztelő lelkész erről nem értesíti a rabbít s így N. N. megkeresztelését az anyakönyvbe be nem jegyezheti. Már most N. N. bármikor kereszténynek is, meg zsidónak is szerepelhet. Felmutatja áttérésekor nyert keresztlevelét, de fel is mutathatja születési bizonyítványát, melyben nyoma sincs az ő kitérésének. Ezért a felvétel megtörténtéről szóló értesítés végtelenül fontos.

De még akik értesítenek is a megtörtént felvételtől, azok sem járnak el egyöntetűen. Némelyek azon lelkészt értesítik, kinél a kilépés be lett jelentve. Ez látszik a helyes eljárásnak, mert ezen lelkésznek áll módjában megállapítani, hogy kitérő betartotta-e kilépésénél a törvényes formákat. Mások azonban a születési hely lelkészét értesítik, hogy ez egyben vezesse keresztül az áttérés megtörténtének anyakönyvi bejegyzését. Miután azonban nem nála jelentkezett a kitérő, nem is állapíthatja meg az áttérés szabályszerűségét. Mondja ki tehát a min. rendelet, hogy: *azon lelkész értesítendő, kinél a kilépések jelentettek be. Ezen lelkész pedig közölje ezt a születési hely lelkészével, anyakönyvi bejegyzés céljából.*

Végül, az egész törvénynek régen érzett hiánya, hogy nincs büntető vagy legalább is érvénytelenítő szankciója. Az 1879: XL. t.-c. 53. §-a csak arról szól, hogy „aki életkorának 18. évét még be nem töltött kiskoru egyént az 1868: LIII. t.-c. rendelkezése ellenére más vallásfelekezetbe felvesz: két hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.” De vajjon büntetendő-e a lelkész, ki 18-ik életévét betöltött egyént vesz fel egyházába, a törvényben előírt formák egészben vagy részben való mellőzésével? Ha a lelkész már nem is büntetendő, érvényes-e az áttérés, ha az áttérő eddigi lelkészénél nem jelentette be kitérését vagy ha — ami mindennapos eset — az új lelkész nem értesíti az eddigi lelkészt a felvétel megtörténtéről? Mondja ki a min. rendelet, hogy: *ha a törvény s jelen miniszteri rendelet utasításai be nem tartattak, úgy az áttérés érvénytelen.*

Ily értelmű min. rendelet világosságot hozna a törvény nagyon is homályos paragrafusaiba. Az 1868: LIII. t.-c. mai formájában valamely esetleges rosszakaratu lelkész által teljesen kijátszható. De még a törvényes formák betartására törekvő lelkészt is tévutra vezeti a szövegezés homályossága. Várjuk a nagyon is hiányzó szabályozást, a miniszteri rendeletet.

Az „Egyenlőség“ bochere és rebbéje.

Az „Egyenlőség“ tisztelt szerkesztőjével polemizálni nem gyönyörűség nekünk. Nem mintha állításai és érvei cáfolhatatlanok volnának, mert a sok Klim-bim és tömjén dacára, mellyel legújabb időben még azok is lábai elé járulnak, kik csak nemrég merően más véleményen voltak róla, mint most, még sem fogja talán elhinni magáról, hogy csálhatatlan és hogy az E—g minden szava, a hogy ő írja: tajresz Mojse, tehát szent és kritika tárgyává nem tehető, hanem mert neki a polemia annyi eszköze áll rendelkezésre — igaz, hogy nem mind kifogástalanok és azért mi nem élhetünk velük — hogy igen valószínű, hogy mi maradunk a legyőzöttek. Aztán az ember soha sem tudhatja, mikor ragadja el a szent- vagy a mű-harag annyira, hogy — csak bedugott orral olvashatja válaszait. Azért, amennyire csak lehet, kerüljük a vele való polémiát. Bevalljuk, hogy hibázunk, mert az ügy érdekében többször kellene szemben állni vele, de őszintén kijelentjük, nincs meg bennünk az az önmegtagadó önzetlenség, mely e feladathoz szükséges lenne.

De most mégis kénytelenek vagyunk polemiaférlébe bocsátkozni, mert a Meturgemanban „a béke alapja“ címen, feledékenységet és ellentmondást olvas a fejünkre. Azt írja, hogy a mult esztendőben a két párt közti béke helyreállítására megoldási módot ajánlvá épp az ő tervét ajánlottuk saját felfedezésünkkep, most pedig arról megfelekezve, gunyolódtunk a felett, a mit azelőtt magunk is jónak és helyesnek találtunk.

Hát erre csak azt felelhetjük, hogy a t. szerkesztő ur annyira hozzá van szokva még a régi írásokból is azt kiolvasni, a mi nem áll bennük, hogy nem csoda, ha e szokását a Hitközségi Szemle olvasásánál is megtartotta.

Mert mindenekelőtt azt a megoldási módot nem mi, azaz a H. Sz. szerkesztője vagy, hogy a t. szerkesztő urnak egy kis örömet is okozzunk, mondjuk, „a pesti izr. hitközség főtitkára“ vagy, hogy még kedvesebbek legyünk: „a neolog főtitkár“, ajánlottuk, hanem Vészi József, aztán meg a mód, amelyet ő ajánlott, épenséggel nem ugyanaz, mint amit Szabolcsi ur saját feje felfedezett. Mert a Vészi által ajánlott és általunk is helyesnek, mert a jelen viszonyok közt egyetlen kivihetőnek tartott mód a két teljesen külön álló, egymástól független szervezet, amely szervezetek aztán, ha akarják, bizonyos kérdésekben együtt operálhatnak, Szabolcsi ur pedig beletörődik a „2 szervezetbe egy autonómiával.“

Konstatáljuk tehát, hogy a Szemlénkben kifejtett megoldási mód nem azonos a Szabolcsi uréval és nem hagyott cserbe emlékezetünk ebben az esztendőben sem, mert mi állandóan a két önálló szervezetet tartottuk és tartjuk a béke helyreállítására szolgáló egyetlen módnak.

A Szabolcsi ur tervét, „két szervezet egy autonómiával“, mi már csak azért sem mondhattuk magunkénak, mert kivihetetlennek, sőt bocsánat a kemény szóért, abszurdumnak tartjuk. Ez valóságos „fából való vaskariká.“ Mert mi a szervezet egyéb, mint az autonómia eszköze, szerve. A felekezet vallásügyeit maga intézi, intézményei felett maga ügyel fel, alkalmazottjai fölött maga bíraskodik: ez az autonómia; hogy ezt milyen szabályok szerint tegye: ez a szervezet. Világos tehát, hogy *egy* autonómiának csak *egy* szervezete lehet és ha két szervezet van, nem lehet *egy* önkormányzatról beszélni.

Szabolcsi ur haladása azonban minden esetre örvendetes. Hisz csak nem rég áruló, perverz, Jeróbeam és Isten tudja mi minden volt az, ki állítani merte, hogy a zsidóság fenállhat 2 szervezet mellett is és az orthodoxok „nehány félrevezetett, szerencsétlen stb.“ emberen kívül epedtek az egységes szervezet után; az E—g utolsó száma szerint azonban már „bizonyos, hogy az orthodoxia *egy* szervezetbe velünk nem megy“, sőt „tán nem is volna jó, ha menne. Mert a vallási differenciák örökös perpatvarra vezetnének.“ Őt hagyta tehát cserbe emlékezete, ő tagadta meg, nem tudom hány éves küzdelmét, dühét, piszkolódását az egységes szervezet érdekében. Fog ő még jobban is közeledni az igazsághoz, mert az végre mégis fog győzni önzés, hiuság és dac ellenére is; csak kár, hogy annyi évre volt szükség, míg ez az átmeneti meggyőződés benne megérett.

Hogy mire való volt hát a „szellemes“ és különösen nagyon eredeti „loczele“ a bocherről, ki a rebbenek azt mondta: „tamer verkehr?“ Volt egy „gyöngyszeme“, melyet a Meturgemanban akart elhelyezni, hát koholt hozzá egy mesét.

Egyről-másról.

„**Noblesse oblige**“ vagy, szabadon fordítva: jogok kötelességekkel járnak. És minél nagyobbak a jogok, annál inkább becsületbeli kötelesség azok terheit is vállalni. Ezt az igazságot az *orthodoxok központi irodája* ugylátszik nem akarja elismerni vagy honorálni. Legalább ezt panaszozza *Moskovics naszódí metsző*, kinek differenciája van hitközségével. Az ügye tudniillik bejárta már a miniszteriumot is, mely

az orth. irodát, az érvényben levő szabályzat értelmében, már a múlt évben választott bíróság alakítására utasította. A szegény metsző nem is kíván egyebet, minthogy ez a választott bíróság összeüljön és ítélkezzék, de minden kérés, könyörgés és sürgetés dacára a választott bíróság még mindig nincs megalakítva.

Hát ez az eljárás, ha a panasz — amiben eddig nincs okunk kételkedni — a tényeknek megfelel, compromittálása az önkormányzatnak és visszaélés a hatalommal. Mert mikor az állam lemond arról a jogáról, hogy minden polgára peres ügyében maga ítélkezzék és ezt egy társadalmi egyesülés kezére bizza, bizonyára abban a feltevésben teszi, hogy az polgárának igazságot is fog szolgáltatni. Már pedig a legegyszerűbb jogsértés, ha azt, ki magát életbevágó érdekében sértve érzi, bíró elé sem állítják. Vagy csak nem hihetjük, hogy a huzás-halasztásnak csak az a célja, hogy a szegény metsző ez alatt megpuhuljon és néhány odavetett garast fogadjon el végkielégítésnek?

És hol marad a zsidó hagyományos felfogás az üldözöttről, meg az igazságról?

Irodalom.

„Magyar Zsidó Almanach“.

Szerkesztő: Dr. Patai József.

A néhány évvel ezelőtt a „Jüdischer Verlagban“ megjelent „Jüdischer Almanach“-t és az ennek nyomán ugyancsak általa kiadott „Bar Kochba“-t a napokban követte egy diszes magyar könyv: a „*Magyar Zsidó Almanach*.“ Fényes kiállítású, tartalmas gyűjtemény, mely elődeihez méltó, sőt egynémely tekintetben azokat felül is mulja.

Az a nagy fellendülés, mely a zsidó tárgyú irodalom terén, nemkülönben a zsidó szellemtől megihletett képzőművészetnek, eddig parlagon heverő mezején, az utóbbi években világszerte tapasztalható, kezd elsáncolt falaink közé is beférközni. A „Magyar Zsidó Almanach“ dicséretes bátorsággal mutat be néhányat azon nagytehetségű író- és képzőművészek közül, kiket a magyar közönség elől eddig mindig féltve rejtgettek. Zangwill, Szokolow, Perec, Asch, Nordau, Buber, dr. Oppenheimer és Reisen az Almanach útján vonulnak be hozzánk. Ha nevezettek egy része nem is szerepel ujdonsággal a könyvben, de a mi közönségünk zöme előtt műveik még nagyobbára ismeretlenek lévén, az ujdonság hatásával bírnak. Főszerencse azonban, hogy a felsoroltak neve, hire, nem függ már attól a véleményről, mely az

Almanach nyomán fog róluk kialakulni, mert a rossz és művészietlen fordítás az irodalom legféltettebb gyöngyeit is értéktelen utszéli kavicská változtatja.

Reisen „Hiobja“, mely az „Ost u. West“-ben (III. évf. 273. l. dem jüd. nachgebildet von Th. Zlocisti) jelent meg, egészen önkényes rövidítésekkel és igen hibás fordításban került az Almanachba. Ép ugy *Perec* „Egy nóta lélekvandorlása“ (O. u. W. II. évf. 47. l.) erősen megrövidítve, pointjától és legszebb részleteitől megfosztva jut a magyar közönség elé. *Szokolow* „Arany hajfürtje“ a héber eredetihez hasonlítva, egynémely helynek kihagyásával és más részek *hozzátoldásával* imitálja az eredetit. A külföldi írókkal foglalkozva, önként kívánczik tollunkra a kérdés: miért maradt ki az Almanachból a legnagyobb héber publicista: *Achad Ho-am*, a legkiválóbb elbeszélő: *Mendele Mocher Szeform* (ki különben épen most jubilált) és *Scholem Aléichem* a nagy humorista. Lehetett volna talán helyet szorítani számukra, akár egyik-másik *alkalmi író ur* rovására is.

A jelenkori magyar írók *jelesei* közül *Kiss József*, *Ignotus*, *Kóbor Tamás*, *Szilágyi Géza* és *Pásztor Árpád* szerepelnek. Nem mintha a magyar jeles írógárdában több zsidó nem érdemelné meg, hogy a zsidó közönség velük, mint zsidókkal is megismerkedjék, mert hisz tudott dolog, hogy a magyar zsurnalisztika legjelesebbjei és az ifju magyar irodalom kiváló írói, nagy számban, zsidók, hanem a Szerkesztő, úgy látszik, a könnyebb munkát választotta és több könnyebb sulyu ifju magyarral töltötte be a diszes helyet. Igaz, hogy a külföld előtt nem kell szégyenkeznünk, a nyelvünkön nem értők, a legjobb esetben, a szerzők nevét olvassák el és ha Bolgár Mózes, Turóczi József, Gedő Lipót, Mezey Sándor, Lakatos Lajos, Bodrogh Pál és Szabolcsi Lajos neveit kisillabizálják, akkor akár a legnagyobb íróművészeket, vagy fordítókat, vagy pláne költőket sejtetik mögöttük. De nekünk magyar zsidóknak mégis jól esett volna, ha *Vészi József*, *Ruttkai György*, *Bródy Sándor*, *Molnár Ferenc*, *Lengyel Menyhért*, *Ágai Adolf*, *Radó Antal*, *Kabos Ede* és más jeles zsidó íróval találkoztunk volna az Almanachban.

Kiváló *tudósaink* tudományos és népszerű cikkei az Almanachot tartalmilag nagyon értékessé teszik. E téren valóban sok szépet és jót nyújt az Almanach olvasó közönségének. Hogy a sorrendet kövessük: *Venetianer* történelmi értekezése, *Neumann* Edének Geigerről, a nagyhirű reformátorról irt tanulmánya, *Bernstein* Bélának a gyermekvédelem a zsidóságban cimen adott sociologiai tanulmánya, *Blau* Lajosnak a héber könyvvilágról szóló fejtegetése, *Löwy* Ferencnek, Erdély leg-

régibb zsidó templomainak, a náznánfalvai templomnak ismertetése, *Eisler* Mátyás értekezése és végül, szintén az *Almanach* szerkesztője által kijelölt sorrendet követve, a legutolsó, de legértékesebb *Bacher Vilmos* érdekes tanulmánya a zsidó irodalom fogalmáról; ismeretterjesztő, oktató, tanító hatásukat el nem téveszthetik.

A zsidó *művészetet* magyar és külföldi zsidó művészek munkáinak kitűnő, he lyel-közzel valódi metszet benyomását tevő reprodukcióival mutatja be az *Almanach*. Igaz, hogy három ugynevezett magyar művészen és egy zseniális építészünkön kívül csak a külföld szerepel. Pedig kár, mert ha nincs is sok olyan magyar zsidó művészünk, akiknek zsidóságával és művészetével eldicsekedhetünk, annál inkább vétek elhallgatni azt, amink van. Róna, Donáth, Bruck, Kaufmann munkáit ismeri és becsüli a külföldi zsidóság és mégis Paulini meg Weiszkopf Aranka találtattak csak méltóknak arra, hogy a hazai zsidó művészet szószólói legyenek.

De nemcsak a magyar művészekkel bánt a Szerkesztő mostohán, hanem a külföldi neves festők és szobrászok rovására is csak egy, kétségkívül kiváló rajzoló ajándékozott meg kegyével: *Lilient*, a modern zsidó gondolatnak rajzban és vonalban legzseniálisabb kifejezőjét, pedig őmiatta nem kellett volna elhanyagolni a többi nagy művészt sem. *Liebermann, Lesser Ury, Gottlieb, Pasternak, Kischinewsky, Aronson, Ezekiel* stb. mindmegannyi tündöklő csillagai a zsidó festészetnek és szobrászatnak és e gyönyörű könyvben — amelyben halomszámra vannak a szebbnél-szebb, újabb és régibb Lilien-reprodukciók — nyomuk sincsen.

Mindezen hiányok dacára az egész gyűjtemény magas színvonalon áll. Mert az, hogy *Bacher* értékes cikke a végére maradt, vagy hogy *Alexander Bernát* gyönyörű serlegbeszéde, melyet a Magyar Zsidó Ifjak egyesületében tartott, (ezt aényt illet volna megemliteni) szintén nagyon el van rejtve: az szerkesztői ügyetlenség; még a rossz és hiányos fordításokra is tudnék mentséget találni, a fordítók lelkiismeretlenségének tulajdonítván azt. De, amit a Szerkesztő a „Kroniká“-nak címzett részben művelt, az, habár nem új, sőt nagyon jól ismert eljárás és talán inkább annak az iskolának irandó rovására, amelynek Patai dr. tanítványa és munkatársa — az *Almanach* többi, szép és tartalmas munkáinak értékéből annyit levon, hogy egyenesen nivótlanná teszi a könyvet. Mert, aki körültekintésével és tudásával feltudott emelkedni a modern, önérzetes és öntudatos zsidó kultúra lépcsőjéhez, attól elvártuk volna, hogy tudja magát emancipálni azon hirhedt bizantinizmustól, amely az ő

iskolájának, a „magyar zsidó sajtónak“ a tenorja. Ebben a Krónika-rovatban mindenki ír mindenkiről, fotografiájának mellékletével, olyan hangon és oly superlativusokban, mintha ebben a magyar Izraelben csupa szellemóriás és Cató vetekednék a zsidó ügyért való harcban. Pedig ugyanazon forrásnál, ahonnan Patai dr. az Almanach eszméjét és képeinek egy részét merítette, megtanulhatta volna, hogy az ilyen személyi politika és kis értékű helyi nagyságok ünneplésének és tömjénezésének mellőzése: kulturkövetelmény. Amit a Szerkesztő ezzel elkövetett, az nem hiány, az súlyos hiba, izlési hiba. A második évfolyam megszerkesztéséhez nem kell a Szerkesztőnek annyi ujat tanulni, mint amennyi régóta jó volna elfelejteni.

Kritikus.

Egyesületi ügyek.

Az első alapítványunk. Már a napilapok után közzeltük, hogy *Breitner L. Zsigmond* udv. tanácsos ur, a pesti izr. hitközség előjárója, egyesületünk özvegy- és árva-alapja javára 2000 K-t adományozott. Egyesületünk elnöksége az Egyesület köszönetét levélben tolmácsolta, amelyben méltányolta a nemes adakozó ez elhatározásának jelentőségét; mi pedig e lapokban is nyugtázzuk az Egyesület háláját a férfiu iránt, ki mindig az első sorban van, mikor jót és nemeset kell cselekedni és minden jótékony és kulturális mozgalomnál kimutatja bőkezűségét.

Egyesületünk ez első sikere pedig szolgáljon buzdításul minden tagtársnak, hogy Egyesületünk érdekét szíven hordva, munkálkodjék annak kiépítésén, megszilárdításán.

Az orth. hitközségek tisztviselői és egyesületünk. Egyesületünk se nem kongresszusi, se nem statusquo, se orthodox, hanem valamennyi irányhoz tartozó hitközségek tisztviselőit óhajtja magában egyesíteni. Könnyen teheti, hisz vallási kérdések nem kerülhetnek benne felszínre és erkölcsi és anyagi támogatásra valamennyi irány tisztviselői szorulnak. Sőt az orthodoxok még leginkább. Mert oda nagyobb számban tartoznak szegény hitközségek és ott — nem akarunk vele senkit sérteni — nagyobb számban fordulnak elő méltatlanságok tisztviselőkké! szemben, mint p. o. az általában műveltebb és modernebb kongresszusi hitközségeknél.

Ha tehát orthodox hitközségek tisztviselői egyesületünkbe belépnek, szívesen látjuk őket, a maguk érdekében; ha nem, sajnálni fogjuk, de Egyesületünk akkor is fen fog állni és erkölcsiekben érettük

is dolgozni; őket az Egyesületbe becsalogatni senki sem fogja, hiszen ahhoz, hogy valaki a saját érdekében cselekedjék, nem kell csalogatni. És az Egyesület célja tisztán a hitközségi tisztviselők jogos érdekeit előmozdítani, semmi egyéb.

Azért lelkiismeretlenségnek kell bélyegezni az „*Allg. Jüdische Zeitung*“ azt az állítását, hogy az Izr. Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesülete azért alakult, hogy az orth. tisztviselőket az egységes szervezetbe becsaljuk, mert ez állítása bebizonyítására vagy akár csak valószínűvé tételére semmi adatot nem fog bemutatni. Sőt azon körülmény, hogy az Egyesület elnöke, minden támadás dacára, az egységes szervezet ellen küzd, mert azt a mai viszonyok közt lehetetlennek, sőt kívánatosnak sem tartja, biztosítékot nyújthatott volna neki, hogy nem burkolt egységesítési szándék rejlik az egyeletalapítás mögött. De az orthodoxiának ezen sajtóorgana is, úgy látszik, jobban szereti a viszályhintést, mint az igazságot, azért jelenhetnek meg hasábjain oly kézzel fogható valótlanságok.

Munkára fel. Egyesületünk elnöksége a következő körlevelet intézte a tagokhoz:

Igen tisztelt Tagtárs ur!

Az izr. hitközségi tisztviselők hő kívánságának és sok évi küzdelmeinek megérett immár első gyümölcse: megalakult az „Izr. Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesülete“.

De ez első eredmény nem azt jelenti, hogy immár pihenhetünk, sőt ellenkezőleg, erősebb munkára és lankadatlan buzgalomra kell, hogy serkentsen. Erőssé, izmossá kell tennünk egyletünket. Erőssé tagjainak nagy száma és izmossá a rendelkezésére álló anyagi eszközök révén. Mert csak ha az Egyesület a hazai izr. hitközségi tisztviselőknek, ha mái nem összességét, de legalább egy nagy, tekintélyes részét fogja magába foglalni, bírhat avval az erkölcsi sullyal, melyre nagy céljaink elérése érdekében szükségünk van és csak megfelelő anyagi eszközök mellett gondolhat arra, hogy segélyezési tevékenységét megkezdhesse, amelyre munkaképtelen tagjaink és az özvegyek és árvák oly nagyon rászorulnak.

Mindkét cél elérhető. De szükséges, hogy tagtársaink azokat szüntelen szemük előtt tartsák. *Azért az Egyesületbe való belépésre kell felszólítani minden kartársat*, kifejtve az okokat és rámutatva az anyagi és erkölcsi előnyökre, melyeket egy erős egyesület nyújthat és *gyűjteni kell alapító, pártoló és támogató tagokat*, hogy az Egyesület anyagi ereje növekedjék.

Különösen fontos pedig, hogy a hitközségek nyeressenek meg Egyesületünknek. Ez sem lehetetlen feladat. Mert ha kellőkép felvilágosíttatnak, hamar be fogják látni, hogy az Egyesület az által, hogy a hitközségi tisztviselők ügyei intézményes rendezésének előmozdítását tűzte ki célul, idővel, különösen a kisebb hitközségek anyagi terheit is csökkentheti és azok erkölcsi felelősségén is könnyíthet és azért szívesen fognak alapító vagy pártoló tagokul belépni és a hitközségi tagok tóra melletti adomány felajánlását az Egyesület céljaira előmozdítani.

E kettős feladat teljesítésére hívjuk most fel tagtársainkat és azért mellékelünk tagbelépési nyilatkozat példányokat (szükség esetében természetesen többet is küldünk) és egy gyűjtőívet, alapító, pártoló és támogató tagok gyűjtése céljából. Az e címen befolyó összegek az Egyesület hivatalos közlönyében: a „Hitközségi Szemlében” nyilvánosan is fognak nyugtáztatni.

Midőn ekkép t. tagtársat is erős, buzgó munkára szólítjuk, ezen felszólításhoz azon reményt fűzzük, hogy munkájának sikere is lesz és Egyesületünk felvirágozva, minden tekintetben eleget fog tehetni oly sokirányú és nagyjelentőségű feladatainak.

E reményben maradtunk

hitrokoni és tagtársi üdvözléttel:

Budapest, 1911 július havában.

az Izr. Hitközségi Tisztviselők és Alkalmazottak Országos Egyesülete

Galambos Jenő s. k.,
titkár.

Dr. Weiszbürg Gyula s. k.,
elnök.

Már a legközelebbi számunkban fogunk a felhívás eredményéről beszámolni.

Nagylelkű ajánlat. Tagtársunk, *Sonntag Mór* bukaresti főkántor ur Egyesületünknek azt az ajánlatot tette, hogy megjelent zeneszerzeményeit, nevezetesen תפלת נעילה és אנוש איך יצדק az Egyesületnek bocsátja rendelkezésére, hogy az általunk eladott példányok ára az Egyesület nyugdíjalapját gyarapítsa. Köszömettel fogadjuk az ajánlatot és felhívjuk a tagtársakat, hogy, ha az említett műveket megszerezni óhajtják, forduljanak az Egyesület titkárságához, mely azokat készségesen fogja a megrendelőkhez juttatni.

Különfélék.

A vágújhelyi izr. reáliskola XLIX. évi értesítője. Felekezetünk ezen egyetlen középiskolájának 1910—1911. évi értesítője tanulmányi részében ezen 4 osztályu reáliskola rendes munkájának képét mutatja be. Beszámol a tananyaggal, amely természetesen a hatóságilag előírt keretek közt mozog, kivéve, hogy a hittan nem az előírt heti két órában, hanem háromban tanítatik, de oly tevékenységgel is, amely a rendes iskolai tevékenységet jóval felülmulja, amennyiben *Munkásgimnázium* keretében a téli időben munkások számára és *Szabad Lyceum* keretében a művelt közönség számára is rendszeres előadások tartattak. Az Értesítő meglelégedéssel szól e tevékenységről, de fájdalommal emlékszik meg arról, hogy majdnem fél-század alatt sem sikerült a négy osztályu reáliskolát teljes iskolává kiegészíteni, hisz a kis hitközségtől ez ki nem telik, a felekezet egyéb körei pedig egyáltalában nem törődtek vele, amit felekezetünk jelen kora történetének egy majdani megírója bizonyára kellőkép fog értékelni.

Minthogy ekkép a felekezet egyetlen középiskolájáért semmit sem tesz, a kis vidéki hitközség körei akarnak a feladattal, hogy az iskolát kiegészítsék, megküzdni, úgy, hogy a kormánytól akarnak nagyobb segílyt kieszközölni és egy tárgysorsjáték rendezése útján remélik még azon összegeket előteremteni, amelyekre okvetlen szükség volna.

Kíváncos is, hogy e törekvések eredményre vezessenek, annál is inkább, mivel a reáliskola kiegészítése után Vágújhely nagyon alkalmas hely volna oly internátus megteremtésére, melybe vallásos szülők is elhelyezhetnék gyermekeiket, amely internátusnak oly nagy hiányát érzi számos szülő és amilyennek megteremtésére a felekezet, dacára annak, hogy elsődrendű szükségletet képez, megint nem gondolt.

Az intézet adataiból kiemeljük, hogy a négy osztályban összesen 162 tanuló vizsgázott, akik közül 119 zsidó, 43 más vallásu volt. Sajátságos azonban, hogy míg az I. osztályba 12 róm. kath. tanuló járt, már a IV-ben csak 3 volt róm kath. A tanári kar a növendékekkel 3 nagyobb kirándulást is rendezett, Trencsénbe, a Manin hasadékhöz és Budapestre, ahol a pesti izr. hitközség vendégszeretét is élvezték, amennyiben a tanulók szállásáról, sőt részben ételmezéséről is gondoskodott, amit a jelentés köszönettel említ fel.

A tanulók felvétele a jövő tanévre szeptember első négy napján megy végbe. Tandij, a szülők vagyoni viszonyaihoz képest, 40—120 koronában állapítatik meg, azonkívül beiratási díj fizetendő. Az igazgatóság vidéki gyermekek elhelyezése tekintetében szívesen ad utbaigazítást.

Az újpesti hitközség jelentése 1910-ről. Az újpesti hitközség mult évi mozzanatai közt legnevezetesebb, hogy templomát kibővítette és abba orgonát állított be, továbbá új paplakot és székházat épített. Ezek költségeit azonban nem készpénz-vagyonából fedezte, hanem 200,000 koronás törlesztéses kölcsönt vett fel. A hitközség rendes bevételei kerekében 93,000 koronát tettek, mely összegből 30,000 K hitközségi adó (18,000 K nagygabella) címen folyt be, úgy hogy 1405 adófizető mellett az átlag 21 K-át tesz. A kiadások közt szerepel a *hitoktatás* 10,000, jótékonyág 8000, építkezések 21,000, tisztviselők fizetése 18,000 koronával. A hitközség vagyona, a templomokat beleszámítva, 295,000 koronát tesz, amely összeggel szemben 205,000 K tényleges tartozás áll fenn.

A népmozgalmi adatok közül megemlítendő, hogy tavaly 52 házasság kötött (11-el kevesebb, mint 1909-ben), születési anyakönyvbe bevezetett 159 (1909-ben 192), elhalt 104 személy (1909-ben 108).

Hitoktatásban részesült 1773 tanuló, a hitoktatás költségeihez a vallás- és közoktatásügyi miniszterium 4000 K-val járult.

Az angol főrabbi halála. *Dr. Adler Herman*, Chiefrabbi of the United Hebrew Congregations of the British Empire vagyis „Az Angol birodalom egyesült zsidó gyülekezeteinek főrabbija“, amint hivatalos címe hangzott, hosszabb betegség után elhunyt. *Dr. Adler* eredetileg német származású. Hat éves volt mikor atyja, a hírneves *Adler Náthán* Londonba ment főrabbinak. Ott atyja bibliai és talmudi tudományokra oktatta, egyben pedig az egyetemet végezte el. Majd Prágába ment 2 évre Rappaporthoz. Onnét Lipcsébe, hol doktorátust nyert, innen pedig Londonba, hol atyja mellett korán kezdett szónoki és rabbi tevékenységet kifejteni. Atyja 1890-ben elhalálozván, őt választották helyébe chiefrabbinak és ezt a meglehetősen terhes hivatását haláláig betöltötte.

Az elhalt főrabbi conservatív irányú ember volt, annál nagyobb feltűnést keltett, hogy nem rég egy enqueten, melyen a házasság felbonthatásának kérdése volt napirenden, oly nyilatkozatot tett, amely szerint a zsidó házasságjog mai érvényessége legalább is korlátozandó lenne, amely nyilatkozat folytán úgy az Angliában nagy számban működő orosz és lengyel rabbik, de még a magyar származású *dr. Büchler Adolf*, londoni szemináriumi rector is meglehetősen erős támadásokban részesítették.

Egyébként nagy tekintélynek örvendett minden körben. Maga az

angol király, mikor betegségéről értesült, virágot küldetett neki és külön követet küldött, hogy hogylétéről tudakozódjék, majd halála után részvétét fejeztette ki.

Az angol zsidók most nagy feladat előtt állnak, mikor állását kell betölteni. Maga az elhunyt egy hátrahagyott levélben annak az óhajnak ad kifejezést, hogy az üresedés ne legyen hosszú.

Nyugodjék békében!

Az albán felkelés és a zsidók. A hazai napilapok is tudomást vettek arról a levélről, amely a bécsi „Zeit“-ban és annak nyomán a Timesben megjelent, amely szerint a törökök kegyetlenkedésének az albánok ellen csak a zsidóknak volna módjuk véget vetni, ha az angol és más európai humanus zsidók a török-zsidó szervezésre hatnának ily irányban, mert az ifju-török bizottságnak a szalonikii „nagy“ zsidók az irányítói.

E levélre a londoni szefard zsidók chachamja, dr. *Gaster*, aki sokáig a Balkánon élt, erélyes viszonzást közöl ugyancsak a Timesben, amelyben arra mutat rá, hogy az tisztán antiszemita sugallásra irathatott, hogy a zsidókat tegyék felelőssé a vérengzésekért, melyeket a törökök az albán fölkelőkkel szemben elkövetnek. Rámutat arra, hogy katolikus kezek munkálkodnak a felkelés szervezésében, mert csak a kath. albánok vesznek részt a felkelésben, a többiek, még a gör. keleti keresztények is csendesek: a következményekért tehát a zsidókat felelőssé tenni és őket úgy tüntetni fel, mint akik a török politika irányításában vezérszerepet visznek, oly állítás, amely ellen a törökök fognak legjobban és teljes joggal tiltakozni.

Tényleg érdekes, hogy mi mindenért nem vagyunk mi, zsidók, felelősek!

Cionista kongresszus. A cionista szervezet X. kongresszusa f. é. aug. 9—15-én fog Baselben megtartatni. A kongresszus napirendje a következő:

Kedden, 9-én. Megnyitó beszéd, tartja *Wolfsohn* Dávid, elnök, dr. *Nordan* Miksa beszédje és az ügyvezető bizottság jelentése.

Szerdán: Vita a jelentésről. A zsidó nemzeti alap jelentése. Jelentés a bankokról.

Pénteken: Szervezési szabályzat.

Vasárnap: Jelentés a kivándorlási kérdéssről, a héber nyelvről és a nő munkájáról a cionizmusban.

Hétfőn: Az országos szervezetek és bizottságok ülései.

Kedden: Választások, költségvetés és a kongresszus befejezése

A jeruzsálemi zsidó nemzeti könyvtár bővülése. Jeruzsálemben néhány év, óta magánadakozásból egy könyvtár áll fenn, amelynek az a célja, hogy a zsidó irodalom összes termékeit egyesítse magában. E könyvtárnak, mely e célja megvalósításától természetesen még távol áll, nagyszerű gyarapodásra van kilátása, amennyiben Londonban bizottság alakult, hogy a nemrég elhunyt *báró Günzburg* könyvtárát a jeruzsálemi könyvtár számára megszerezzék. A könyvtár nagyságáról és becsességéről fogalmat ad az a körülmény, hogy értékét egymillió rubelre becsülik és a híres elhunyt tudós, *Chvolson* könyvtárát is tartalmazza.

A berlini hitközség temetkezési ügye. A berlini hitközség temetőügyi bizottságának 1910/11. évi jelentéséből közöljük a következő néhány érdekes adatot: Az összes temetések száma 1776-ot tett (22-vel kevesebbet, mint egy évvel ezelőtt) ezek között 21 elégetettek hamvainak elföldelése. Egyáltalában 1885. óta, mikor először temetettek el hamvak, a folyó évig 134 ilyen eset fordult elő. Szónokla 728 temetésnél, tehát az összes esetek majdnem felénél tartott. A bevételek, már a kertészeti bevételeket beleszámítva, 838,000 márkát tettek, 660,000 márka kiadással szemben, úgy hogy a fölösleg 169,000 márkát tett. A bevételekben azonban az örökös sírhelyekért befolyt 100,000 márka nincs befoglalva, mert az ily bevételek temetői területeknek megvételére rendelt alaphoz csatoltatnak, minthogy ott a temetők a hitközség öröktulajdonát képezik. A folyó jövedelem egyáltalában nem a temetésekből, hanem a temetői kertészetből ered, amely 1906. óta a hitközség saját kezelése alatt áll és azóta összesen 800,000 márkát jövedelmezett.

Az Alliance Israélite Universelle választásai. Hirt adtunk arról a mozgalomról, mely az Alliance egyik alelnökének, *Reinach Salamon*nak újjáválasztása ellen, különösen Németországban, megindult. A választások végbemenvén, közölhetjük, hogy a német Konferenz-Gemeinschaft mozgalma eredménytelen volt. Amennyiben a német lista a párizsitól eltért, csak kb. 7000 szavazatot nyert, míg a párizsi 13,000 szavazatot. Reinach maga 13,121 szavazatot kapott. Az összes leadott szavazatok száma majdnem 21,000-et tett.

Imaszéki bevételek Berlinben. A berlini hitközség az elmúlt évben 6 templomában és 18 imahelyiségben 28.453 templomi ülést adott bérbe, amelyekért 267.000 márka folyt be.

Pályázati hirdetmény.

Az újpesti izr. hitközségnél egy **II. kántori** állás betöltendő
Évi fizetés **1440 kor.** (Ezernégyszáznegyven), lakás és a szokásos
mellékjövedelem.

Pályázótól megkívántatik, hogy kóré, sóchet ubódek legyen, kel-
lemes tenor- vagy basszus-hanggal birjon és képessége legyen az
énekkar betanítására.

Képesítés, eddigi működés, kor és családi állapotot feltüntető
okmányokkal felszerelt kérvények *f. é. augusztus hó 10-ig* nyújtan-
dók be.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak és utiköltségre
csak a megválasztott tarthat igényt.

Újpest, 1911. július hó 5.

Az előljáráóság.

Nyilvános izr. reáliskola Vágújhelyen.

Az ország egyetlen zsidó középiskolája. 50 éve van nyilvános-
sági joga. — Gondos valláserkölcsei nevelés. — Házi felügyelet. —
Bővebb héber tanulmányok céljaira külön Talmud-Torah-tanfolyamok
a főrabbi felügyelete alatt. Délutáni korrepetálás az igazgatóság ellen-
őrzése mellett.

A Vágvölgy egyik legszebb pontja. Egészséges fekvés.

Mindennemű felvilágosítást ad

az igazgatóság.

Alulírott a nagy ünnepekre egy **tenoristát és szopra-
nistát** vagy **altistát** keres csengő hanggal, ki korusban, orgona
mellett működhet.

Fizetés megállapodás szerint.

Az állás augusztus 15-ig elfoglalandó.

Buchsbaum Jakab, főkántor,
Csaca.